

İsmayılov R.M.♦

DOI: 10.25108/2304-1730-1749.iolr.2019.60.162-184

İnsan və vətəndaşın hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması: *de lege lata* qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi barədə bəzi qeydlər

Xülasə: İnsan hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması dövlət və insanın qarşılıqlı əlaqəsinin mühüm aspektlərindən birini təşkil edir. Məhdudiyyətlər ictimai, dövlət maraqları ilə hüququn subyektinin maraqlarının kompromis yaratmaq məqsədini daşıyır. İnsan və vətəndaşın hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması hallarından biri də, şəxsi toxunulmazlıq hüququ ilə bağlıdır. AR Konstitusiyasının 32-ci maddəsi bu hüququ təsbit edir. Məqalədə ictimai yerlərdə və iş yerlərində şəxsi həyata müdaxilə kimi vdeonəzarət sisteminin legitimlik şərtləri təlil olunur.

Açar sözlər: insan hüquqları; məhdudiyyətlər; qanunçuluq; qanuni məqsədlər; mütənasiblik.

İnsan hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması dövlət və insanın qarşılıqlı əlaqəsinin mühüm aspektlərindən birini təşkil edir. Məhdudiyyətlər ictimai, dövlət maraqları ilə hüququn subyektinin maraqlarının kompromis yaratmaq məqsədini daşıyır. Əgər subyektiv hüquqlar şəxsin dövlətin özbaşınalığından müdafiəsinin əsas vasitədirsə, hüquqların məhdudlaşdırılması isə cəmiyyətin, digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarının hüququn subyektlərinin özbaşınalığından müdafiə vasitəsi olmaqla birgə həm də insanın dövlətin zorakı davranışlarından müdafiə vasitəsi kimi çıxış edir. Buraya məhdudiyyətlərin prinsiplərinin, məqsədlərinin və hüquqi formalarının Konstitusiya ilə müəyyən olunması ilə nail olunur və bununla da

♦ **İsmayılov Rövşən Mayıs oğlu** – Bakı Dövlət Universitetinin Konstitusiya hüququ kafedrasının müəllimi (Azərbaycan). E-mail: RMİsmaılov@oilfund.az

dövlətin şəxsin hüquq və azadlıqları sferasına əsassız və qanunsuz müdaxiləsinin qarşısını almaq mümkün olur.

İnsan və vətəndaşın hüquq və azadlıqların məhdudlaşdırılması hallarından biri də, şəxsi toxunulmazlıq hüququ ilə bağlıdır. AR Konstitusiyasının 32-ci maddəsi bu hüququ təsbit edir. Bu hüququn məzmununda öz razılığı olmadan kimsənin şəxsi həyatı haqqında məlumatın toplanılmasına, saxlanılmasına, istifadəsinə və yayılmasına yol verilmir. Bu maddənin III hissəsinə görə qanunla müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, heç kəs onun xəbəri olmadan və ya etirazına baxmadan izlənilə bilməz, video və foto çəkilişinə, səs yazısına və digər bu cür hərəkətlərə məruz qoyula bilməz. Başqa sözlə, şəxsin video və foto çəkilişinə, səs yazısına və digər bu cür hərəkətlərə məruz qalması üçün ya şəxsin razılığı olmalıdır, ya da razılığı olmadığı halda müvafiq hərəkətlərə məruz qalması üçün hökmən qanunda nəzərdə tutulmalıdır. Bununla bağlı əhəmiyyətli məsələlərdən biri də elmi-texniki tərəqqi ilə bağlı olaraq ictimai yerlərdə videonəzarət sistemlərinin yerləşdirilməsi ilə bağlıdır. Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da bu kimi yeniliklərdən, xüsusən dövlətin mühafizə funksiyalarını həyata keçirilməsində geniş istifadə olunur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 30 iyun tarixli 291 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş və artıq icra olunmuş “Azərbaycan Respublikasında polis orqanlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə dair” dövlət proqramı çərçivəsində “Təhlükəsiz şəhər” avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemi yaradılmışdır [2]. Daha sonra “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)” çərçivəsində görülən tədbirlərdən biri də, “Təhlükəsiz şəhər” avtomatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 15 may 2009-cu il tarixli Sərəncam qəbul etmişdir. Bütün bunlara uyğun olaraq Nazirlər Kabineti “Əhalinin sıx toplaşdığı yerlərdə və obyektlərdə videonəzarət sistemlərinin yaradılması barədə”

qərar qəbul etmişdir. Həmin qərarla göstərilir ki, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin videonəzarət sistemlərinin müvafiq yerlərdə quraşdırılmasının məqsədi “əhalinin təhlükəsizliyinin, dövlətin, fiziki və hüquqi şəxslərin qanuni mənafələrinin hüquqazidd əməllərdən qorunması, hüquq qaydasına riayət edilməsi vəziyyətinin fasiləsiz və canlı izlənməsi, qanunazidd hərəkətlərə, fəvqəladə hallara çevik reaksiya verilməsi”ndən ibarətdir [5]. Bu məqsədləri legitim məqsəd saymaq olar.

Aydın ki, ictimai yerlərdə quraşdırılmış olsa da, videonəzarət sistemləri vasitəsilə şəxsin kimliyini birbaşa və ya dolayısı ilə müəyyənləşdirməyə imkan verən müəyyən məlumatı toplamaq mümkündür.

AR Prezidentinin 19 yanvar 2006-cı il tarixli “Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və “Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Fərmanı və AR Ali Məhkəməsinin 30 mart 2006-cı il tarixli “Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyası müddələrinin və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında qərarını nəzərə alaraq məsələnin AİHM-in presedent hüququ baxımında araşdırılması zəruridir.

Problemlə bağlı AİHM-in presedent hüququna nəzər yetirdikdə görmək olar ki, Məhkəmə “P.G. və J.H. Birləşmiş krallığa qarşı işində (§57) qeyd edir ki, “şəxsin mənzilindən və ya şəxsi evindən kənarında olduqda onun şəxsi həyatına müdaxilənin olub-olmadığı məsələsinin həlli üçün əhəmiyyətli olan bəzi elementlər vardır. Elə hallar mövcuddur ki, insanlar iradəvi və ya qəsdən fiksə olunan və ya gerçək olaraq yazmaqla fiksə olunan və ya ictimai şəkildə yayımlanan davranışlara cəlb olunsun, belə hallarda insanın onun şəxsi həyatının toxunulmazlığı həlledici faktor olmasa da, əhəmiyyət kəsb edir. Küçə ilə gedən adam istənilən başqa şəxs, həmçinin yaxınlıqda olan şəxslər görür. Müəyyən

ictimai yerdə mütəmadi olaraq baş verənlərin texniki vasitələrlə nəzarət edilməsi də (məsələn, mühafizə xidmətinin işçisi qapalı televiziya nəzarət sisteminin manitoruna baxdıqda) belə xarakter daşıyır. Şəxsi həyata müdaxilə məsələsi başqaları üçün əlçatana olan materialın sistemativ və ya daimi olaraq istənilən növ yazılmaqla fiksə edilməsi zamanı yarana bilər.”

Beləliklə də, əgər ictimai yerdə aparılan videonəzarət fiksə olunmursa, şəxsi həyata müdaxilədən söhbət gedə bilməz (Herbecq and the association «Ligue des droits de l'homme» v. Belgium). Əgər videonəzarət sistemində görülənlər yazılırsa, bu zaman şəxsi həyata müdaxilədən söhbət gedə bilər ki, bu barədə daha geniş mövqeyi Rotaru v. Romania və Amann v. Switzerland işində görmək olar.

İctimai yerlərdə video müşahidənin şəxsi həyata müdaxilə sayılmaması, Konvensiyanın 8-ci maddəsinin pozuntusu kimi qəbul olunmaması üçün həmin işlərdə Məhkəmənin mövqeyini və ümumilikdə müdaxilənin qanunilik şərtlərini müəyyən etməklə milli qanunvericiliyin bu tələblərə uyğunlaşdırılması üçün müqayisəli təhlil zəruridir.

Biz hesab edirik ki, bu məsələdə Pekin Birləşmiş Krallığa qarşı işini qısa xülasə etmək zəruridir. Bu işdə ictimai yerlərdə videonəzarət sisteminin qanunilik şərtlərinin gözlənilmədiyi nəticəsinə gəlinmişdir.

Vətəndaş Pek özünü öldürməyə cəhd edərkən əlində bıçaqla küçədə yeriyyət, bu fakt bələdiyyənin videonəzarət sistemində düşən kimi qurulmuş sistem əsasında bu barədə məlumat dərhal polisə ötürülmüşdür. Hadisə yerinə gələn polis Pekin həyatının xilas olunması üçün zəruri tədbirlər görmüşdür. Sonradan Bələdiyyənin bu sistemin effektivliyi barədə mülahizəsini göstərmək üçün Pekin müvafiq faktla video çəkilişini mətbuata yaymışdır. Hökumət iddia edirdi ki, bu işdə yol verilən müdaxilə (videoçəkilişin həyata keçirilməsi – müəl.) “qanunla” nəzərdə tutulmuş müdaxilədir və Cinayət mühakimə icraatı və ictimai qayda haqqında 1994-cü il qanununun 163-cü maddəsinin və 1972-ci il “Yerli özünüidarətmə haqqında” qanununun 111-ci maddəsinin təsir dairəsinə düşür. Hökumət həm də iddia edirdi ki,

müdaxilə qanunla nəzərdə tutulmuş məqsədlər üçün həyata keçirilmişdir. Müvafiq iş üzrə milli məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilən baxış zamanı da müəyyən olunduğu kimi, bələdiyyə şurasının aparılan videoçəkiliş materialının KİV-ə verilməsi barədə qərarı hüquq pozuntularının açılması və profilaktikası məqsədilə həyata keçirilmişdir.” İşin digər təfərrüatına varmadan qeyd etməliyik ki, burada AİHM videoçəkilişin qanuni məqsədlərlə aparıldığı qənaətinə aşağıdakılara görə gəlmişdir (§66,67):

“Məhkəmə 1994-cü il qanunun 163-cü və 1972-ci il qanunun 111-ci maddəsinə istinad edərək bildirmişdir ki, 1994-cü il qanunun 163-cü maddəsinin məqsədi yerli orqanlara hüquq pozuntularının profilaktikası və zərər çəkmiş şəxslərin müdafiəsi üçün videonəzarət sisteminin quraşdırılmasına səlahiyyət verməkdir. Daha sonra Məhkəmə göstərir ki, bələdiyyə şurasının 1994-cü il qanunun 16-cü maddəsindəki səlahiyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq materialları KİV-ə ötürmək səlahiyyəti var idi. Məhz buna görə də, videoçəkilişin KİV-ə verilməsi qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilmişdir.

Beləliklə də, videonəzarət sistemi ilə müşahidə olunanlar fiksə olunursa, milli hüquq sisteminin təhlili onu deməyə əsas verir ki, videoçəkiliş sistemi görüntüləri fiksə edir və müvafiq müddət ərzində saxlanılır, bu halda şəxsi həyatın toxunulmazlığının məhdudlaşdırılması qanunla nəzərdə tutulmalıdır. Videoçəkiliş zamanı şəxsin kimliyini birbaşa və ya dolayısı ilə müəyyənləşdirməyə imkan verən müvafiq məlumat toplanır ki, bu da fərdi məlumatdır. Bu məlumatın toplanması hökmən qanunla təsbit olunmalıdır. Başqa sözlə, milli qanunvericilikdə ictimai yerlərdə videonəzarət sistemi vasitəsilə müşahidənin həyata keçirilməsi şəxsi həyata müdaxilə kimi qiymətləndirildiyi üçün onun mümkünlüyü və məqsədləri qanunda nəzərdə tutulmalıdır. Şübhəsiz ki, hətta fiksə olunmadan videonəzarət zamanı da faktiki olaraq müxtəlif əməliyyat-axtarış tədbirləri həyata keçirmək olar. Məsələn, şəxslərin izlənməsi əməliyyat-axtarış tədbirini rahatlıqla videonəzarət

sisteminin monitor qarşısında oturmaqla həyata keçirilə bilər ki, bu məsələnin araşdırılması tədqiqat predmetindən kənara çıxdığı üçün ona toxunmuruq.

Həm fərdi məlumatlar, həm də İnformasiya haqqında qanunların təhlili onu deməyə əsas verir ki, burada videonəzarət sistemlərinin tətbiqi üçün qanunla nəzərdə tutulmuş hər hansı əsas yoxdur. Belə ki, “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının 30 sentyabr 2005-ci il tarixli 1024-IIQ sayılı qanunun 6.2-ci maddəsinə görə əməliyyat-axtarış tədbirləri keçirilən hallar istisna olmaqla, şəxsin onun xəbəri olmadan və ya etirazına baxmayaraq kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri və başqa şəxslər tərəfindən izlənməsi, video və foto çəkilişinə, səs yazısına və digər bu cür hərəkətlərə məruz qalması qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur [7]. Həmçinin “Fərdi məlumatlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının 11 may 2010-cu il tarixli 998-IIIQ sayılı qanunun 3.2-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin, habelə qanunçuluğun təmin edilməsi məqsədilə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat, əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar fərdi məlumatların toplanılması və işlənməsi, dövlət sirrinə aid edilən və milli arxiv fondunda toplanılan fərdi məlumatların mühafizəsi qaydaları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir. Həmçinin qanunun 8.1-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada fərdi məlumatların məcburi şəkildə toplanılması və işlənməsi halları istisna olmaqla, hər hansı şəxs barəsində fərdi məlumatların toplanılmasına və işlənməsinə yalnız subyekt tərəfindən verilmiş yazılı, o cümlədən gücləndirilmiş elektron imzalı elektron sənəd formasında razılıq və ya özünün yazılı təqdim etdiyi məlumatlar əsasında yol verilir [6]. Göründüyü kimi, belə bir nəzarət barədə qanunda əsas olmalıdır ki, bunu milli qanunvericilikdə tapmaq mümkün deyildir. Fikrimizcə, videonəzarət ümumi qaydada fərdi məlumatların toplanması və işlənməsi ilə bağlı olduğu üçün Fərdi məlumatlar haqqında qanunda nəzərdə tutulmalı idi. Milli qanunvericilikdə “Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin

hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununun 36.2-ci maddəsində nəzarət həyata keçirilərkən video, elektron və ya digər texniki vasitələrdən istifadə edilməsi imkanı təsbit olunur ki, bu halda hüququn məhdudlaşdırılmasının qanunla nəzərdə tutulması deməkdir. Qeyd olunanları ümumiləşdirərək hesab edirik ki, bu müddəalar “Fərdi məlumatlar haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununa müvafiq əlavələr edilməlidir.

Bundan başqa, işəgötürənlərin iş yerində işçiyə əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə nəzarət etməsi üçün bu video nəzarətmexanizmlərindən istifadəsi geniş yayılmış təcrübədir. Fikrimizcə, bu halda da, şəxsi həyata müdaxilə olduğu üçün onun məhdudlaşdırılması qanunla nəzərdə tutulmalıdır. Faktiki olaraq nə “Fərdi məlumatlar haqqında” qanunda, nə də AR Əmək məəcəlləsində belə bir məhudiyyət nəzərdə tutulmamışdır ki, bu da faktiki olaraq müdaxilənin qanunilik şərtinin pozulması deməkdir və sonrakı şərtlərin müzakirəsinə ehtiyac olmadan pozuntunu tanımağa əsas verir. Məsələnin hüquqi tənzimlənməsi barədə təkliflər irəli sürmədən məsələ ilə bağlı AİHM-in Kopkenin Almaniyaya qarşı işində qanunilik şərtlərinə nəzər yetirmək yerinə düşərdi.

İşin qısa xülasəsi belədir ki, ərizəçi supermarketdə satıcı və kassir işləyirdi. İşəgötürən mühasibat hesabatı ilə supermarketdəki mallar arasında uyğunsuzluq müəyyən etdikdə dedektiv agentliyininköməyilə mağazada gizli video çəkiliş apardı ki, ərizəçinin oğurluq edib-etmədiyini müəyyən etsin. Video kamer seyf də daxil olmaqla kassa və onun ətrafını çəkirdi. Dedektiv agentliyi sonra video çəkilişlə birgə bir neçə foto əlavə etməklə (başqa işçilər barədə də hesabat və video çəkilişlər var idi) işəgötürənə hesabat təqdim etdi və işəgötürən xəbərdarlıqsız işçini işdən azad elədi. Ərizəçi iddia edirdi ki, bu video çəkilişlər qanunda nəzərdə tutulmuş müdaxilə sayılmamalıdır, onun qanuni məqsədi mövcud deyildir.

Müvafiq dövrdə işəgötürənin video müdaxiləsi cinayətin araşdırılması ilə bağlı olduğu üçün qanuni olması nəticəsinə gəlindi.

Bundan başqa, AFR “Fərdi məlumatlar müdafiəsi haqqında” qanunun 6b maddəsi vətəndaşlar üçün çatımlı olan yerlərin optik-elektron vasitələrin köməyi ilə nəzarətin həyata keçirilməsi qaydasını nəzərdə tuturdu. Belə bir video müşahidə o halda qanuni sayılırdı ki, o zəruridirsə, xüsusi olaraq müyyən olunmuş şərtlərə ciddi şəkildə riayət etməklə qanuni məqsədlərə nail olmaq üçün nəzərdə tutulsun və məlumatların aid olduğu şəxsin qanuni maraqları pozulması əlamətləri olmasın. Nəzarətin həyata keçirilməsi və müşahidəçinin şəxsiyyətinin bəlli olması üçün tədbirlər görülməlidir. Onların əldə olunması zərurəti aradan qalxdıqda, müvafiq məqsədlərə nail olunduqda və ya müvafiq məlumatların saxlanması onların aid olduğu şəxslərin qanuni maraqlarına zidd olduqda məhv olunmalıdır. Daha sonra 1 sentyabr 2009-cu ildə həmin qanuna 32-ci maddə əlavə olundu ki, bu maddədə iş yerlərində video müşahidə aparılması qaydaları təsbit olunmuşdur. 32-ci maddənin 1-ci hissəsinə görə işçinin fərdi məlumatları əmək fəaliyyəti ilə bağlı münasibətlərdə əmək müqaviləsinin bağlanması və ya ona xitam verilməsi məqsədilə toplanma və istifadə oluna bilər. İşçinin fərdi məlumatları yalnız o halda cinayətlərin araşdırılması üçün toplanma, işləmə və istifadə oluna bilər ki, fərdi məlumatların aid olduğu şəxsin əmək fəaliyyəti gedişində cinayət törətməsini ehtimal etməyə sənədləşdirilmiş faktiki əsaslar olsun, belə məlumatların toplanması, işlənməsi və istifadəsi araşdırma üçün zəruridirsə, əgər işçi belə məlumatların toplanması, işlənməsi və istifadəsi imkanı ilə bağlı məsələsinin həlli zamanı daha əhəmiyyətli qanuni maraqlara malik deyilsə, habelə bu məlumatların növü və hədləri gözlənilən məqsədlərə mütənasib olsun.

Bu halda videomüşahidə cinayətin araşdırılması məqsədilə həyata keçirilməsi cinayət mühakimə icraatı ilə bağlı qaydalar qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu üçün lüzumsuz görünə bilər. Buradabir cəhəti nəzərə almaq vacibdir ki, cinayət mühakimə icraatının qaydaları cinayətin araşdırılması ilə bağlı dövlət orqanları ilə şəxslərin münasibətləri tənzimlənsə, burada söhbət işəgötürənin cinayətin araşdırılması ilə bağlı həyata keçirə bildiyi qanuni müdaxilə hərəkətlərindən gedir.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq hesab edirik ki, əmək münasibətlərində video müşahidə ilə nəzarət fərdi məlumatlara müdaxilə olduğu üçün bu, AR Əmək məəcəlləsində nəzərdə tutulmalıdır.

İnsan və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması ilə bağlı əhəmiyyətli məsələlərdən biri də, məhdudlaşdırılması qadağan olunan mütləq hüquqlardır.

“Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qanununun 2-ci maddəsinə görə məhdudlaşdırılması və qeyd-şərt müəyyən edilməsi qadağan olunan insan hüquqlarından biri də, Konstitusiyanın 63-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş təqsirsizlik prezumpsiyasıdır [2]. Təqsirsizlik prezumpsiyasını təsbit edən 63-cü maddəsinin 4-cü hissəsinə görə ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən qanunu pozmaqla əldə edilmiş sübutlardan istifadə olunması qadağandır.

Bununla bağlı qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual məəcəlləsinin (bundan sonra AR CPM) sübutlarla bağlı bəzi müddəalarını müqayisəli təhlil etmək istərdik. AR CPM-in 125-ci maddəsi sübutların məhz qanunla əldə olunması qaydalarını nəzərdə tutulan mümkünlük şərtlərini ifadə edir. Həmin maddənin 125.2.1-ci maddəsinə görə əgər insan və vətəndaşların konstitusiyaya hüquqlarının və azadlıqlarının, yaxud bu Məcəllənin digər tələblərinin pozulması ilə (söhbət qanunun pozulması ilə əldə olun sübutdan gedir – müəl.) cinayət prosesi iştirakçılarının qanunla təminat verilən hüquqlarından məhrum etmə və ya onları məhdudlaşdırmaqla bu sübutların həqiqiliyinə hər hansı yolla təsir göstərəcəyi və ya göstərə biləcəyi halda əldə edilmiş məlumatların, sənədlərin və digər əşyaların cinayət işi üzrə sübut kimi qəbul edilməsinə yol verilmir. Başqa sözlə, burada CPM-in tələblərinin pozulması ilə cinayət prosesi iştirakçılarının qanunla təminat verilən hüquqlarından məhrum etmə və ya onları məhdudlaşdırması sübutu qeyri-mümkün etmir, bundan başqa belə bir pozuntu

həm də sübutun həqiqiliyinə hər hansı yolla təsir göstərəcəyi və ya göstərə biləcəyi halda onu qeyri-mümkün sübut edir. Əks halda qanunsuz əldə olunmuş sübutdan ədalət mühakiməsində istifadə olunma bilər [4].

Bundan başqa, CPM-in 125.2.7-ci maddəsinə görə də, istintaq və ya digər prosesual hərəkətlərin icraatı qaydaları kobud pozuntularla aparıldıqda onun nəticələrindən sübut kimi istifadə olunma bilməz. Məlumat üçün qeyd etməliyik ki, CPM-in 303.3-cü maddəsində belə kobud pozuntuların dairəsi müəyyən olunmuşdur. Belə bir halda sual yaranır ki, əgər istintaq və ya digər prosesual hərəkətlərin icraatı qaydaları kobud deyil, kobud olmayan pozuntularla, yəni CPM-in 303.3-cü maddəsində göstərilən nəticələrə səbəb olmayana pozuntularla aparıldıqda müvafiq icraatın nəticələrindən sübut kimi istifadə etmək olarmı? Formal müəyyənlik tələbinə görə cavab aydındır ki, həmin sübutlar qeyri-mümkün sübut sayılmır.

Belə olan şəraitdə faktiki olaraq AR CPM-in həm 125.2.1 və 125.2.7-ci maddələrinin məzmunu adı çəkilən Konstitusiya qanunun 2-ci maddəsinə zidd olmuş olur. Fikrimizcə, roman-german hüquq sisteminin ədalət mühakiməsinin ənənələri baxımından 125.2.1 və 125.2.7-ci maddələrin məzmunu qəbul edilən və normal hal sayılmalıdır. Hər iki halda sübutların məzmunundakı həqiqiliyə xələl gəlmədiyi üçün məhkəmə icraatının həqiqətin müəyyən edilməsi vəzifəsi baxımından onlardan istifadə olunması zəruri sayılmalıdır. Məhz bu səbəbdən də, təqsirsizlik prezumpsiyasının insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təsbit olunduğu beynəlxalq hüquqi aktlardakı məzmununda da belə bir müddə nəzərdə tutulmamışdır. Fikrimizcə, de lege lata qanunverciliyə belə bir kolliziya birmənalı şəkildə lex superior derogat legi inferiori maksiması əsasında həll olunma bilməz.

Bibliografiya

1. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası. 12 noyabr 1995-ci il. [Elektron mənbə]: <http://e-qanun.az/framework/897>
2. “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanunu. №404-IIIQ, 24 dekabr 2002-ci il. [Elektron mənbə]: <http://e-qanun.az/framework/1881>
3. “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)
4. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcələsi. 14 iyul 2000-ci il. [Elektron mənbə]: <http://e-qanun.az/code/14>
5. “Əhalinin sıx toplaşdığı yerlərdə və obyektlərdə videonəzarət sistemlərinin yaradılması barədə” Nazirlər Kabineti qərarı. № 131,6 iyul 2010-cu il. [Elektron mənbə]: <http://e-qanun.az/framework/35079>
6. “Fərdi məlumatlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. №998-IIIQ,11 may 2010-cu il. [Elektron mənbə]:<http://e-qanun.az/framework/19675> / http://e-qanun.az/alpdata/framework/data/1/f_1969.htm
7. “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.№1024-IIQ,30 sentyabr 2005-ci il. [Elektron mənbə]: http://e-qanun.az/alpdata/framework/data/11/c_f_11142.htm
8. “Təhlükəsiz şəhər” avtomatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 15 may 2009-cu il.“Təhlükəsiz şəhər” avtomatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 15 may 2009-cu il. [Elektron mənbə]: <https://president.az/articles/564>